

Trafikutskottets betänkande

1981/82: 33

om avskaffande av påmönstringsförbud för sjömän (prop. 1981/82: 138)

Propositionen

I proposition 1981/82: 138 föreslår regeringen (kommunikationsdepartementet) riksdagen att anta inom kommunikationsdepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i förordningen (1961: 87) om registrering och mönstring av sjömän (mönstringsförordningen),
2. lag om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1),
3. lag om ändring i sjömanslagen (1973: 282).

På grundval av mönstringsutredningens slutbetänkande Enklare mönstring och bättre registrering av sjömän, Del II, föreslås att reglerna i mönstringsförordningen om påmönstringsförbud och varning för misskötsamma sjömän upphävs. Den särskilda nämnd som prövar frågor om påmönstringsförbud och varning – sjömansnämnden – kan därmed upphöra med sin verksamhet. I propositionen finns också vissa förslag som rör fartygsnämnderna.

De nya reglerna avses träda i kraft den 1 juli 1982.

Lagförslagen

De vid propositionen fogade lagförslagen har följande lydelse.

1 Förslag till

Lag om ändring i förordningen (1961:87) om registrering och mönstring av sjömän (mönstringsförordningen)

Häri genom föreskrivs i fråga om förordningen (1961:87) om registrering och mönstring av sjömän (mönstringsförordningen)¹

dels att 28–33 §§ skall upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 28 § skall utgå,

dels att 4, 14 och 52 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Inskrivning må icke ske av den, som på grund av sitt hälsotillstånd är förhindrad att taga anställning ombord på fartyg, *ej heller av den för vilken påmönstringsförbud enligt 28 § gäller*. Inskrivning av den, som icke uppnått myndig ålder, må ej ske utan att vårdnadshavare lämnat tillstånd därtill.

Inskrivning må icke ske av den, som på grund av sitt hälsotillstånd är förhindrad att taga anställning ombord på fartyg. Inskrivning av den, som icke uppnått myndig ålder, må ej ske utan att vårdnadshavare lämnat tillstånd därtill.

Sjömän skall med läkarintyg styrka, att hinder på grund av hans hälsotillstånd icke föreligger mot inskrivning.

14 §

Svensk sjömän må icke inom riket påmönstras svenskt fartyg, om

a) han ej är inskriven i sjömansregistret eller han saknar sjöfartsbok,

b) han på grund av sitt hälsotillstånd är olämplig för anställning i avsedd befattning eller eljest av hälsoskäl är olämplig att utöva sjömansyrket,

c) *påmönstringsförbud gäller för honom,*

d) han saknar föreskriven behörighet för anställning i avsedd befattning, och sådana omständigheter icke föreligga, att han ändå bör godtagas för anställningen, eller,

e) i övrigt hinder i lag eller annan författning möter mot hans anställning å fartyget.

I fråga om utländsk sjömän skall

Svensk sjömän må icke inom riket påmönstras svenskt fartyg, om

a) han ej är inskriven i sjömansregistret eller han saknar sjöfartsbok,

b) han på grund av sitt hälsotillstånd är olämplig för anställning i avsedd befattning eller eljest av hälsoskäl är olämplig att utöva sjömansyrket,

c) han saknar föreskriven behörighet för anställning i avsedd befattning, och sådana omständigheter icke föreligga, att han ändå bör godtagas för anställningen, eller

d) i övrigt hinder i lag eller annan författning möter mot hans anställning å fartyget.

I fråga om utländsk sjömän skall

¹ Förordningen omtryckt 1979: 37.

Nuvarande lydelse

vad i föregående stycke under b)–e) stadgas äga motsvarande tillämpning.

Utländsk sjöman må ej påmönstras, med mindre han innehar pass eller annan legitimationshandling, som i särskild ordning godtagits att gälla såsom pass.

Föreslagen lydelse

vad i föregående stycke under b)–d) stadgas äga motsvarande tillämpning.

52 §

Den som icke åtnöjes med beslut som mönstringsförrättare eller sjömansnämnden meddelar enligt denna förordning, äger söka ändring i beslutet hos sjöfartsverket.

Talan mot sjöfartsverkets beslut om påmönstringsförbud eller varning föres hos kammarrätten genom besvär.

Mot annat beslut av sjöfartsverket enligt denna förordning föres talan hos regeringen genom besvär.

Den som icke åtnöjes med beslut som mönstringsförrättare meddelar enligt denna förordning, äger söka ändring i beslutet hos sjöfartsverket.

Sjöfartsverkets beslut enligt denna förordning får överklagas hos regeringen genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982.

Påmönstringsförbud som har meddelats före ikraftträdandet upphör att gälla vid utgången av juni 1982.

2 Förslag till**Lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1)**

Härigenom föreskrivs att 231 § sjölagen (1891:35 s. 1)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

231 §

Anspråk på särskild gottgörelse enligt 229 § 1 mom. första stycket 3 skall anmälas hos redaren eller befälhavaren inom tre månader efter det att bärgningsföretaget slutförts.

Twist om gottgörelse, som avses i första stycket, prövas av sjömansnämnden. Talan må ej föras mot nämndens beslut i sådan twist.

Twist om sådan gottgörelse prövas av domstol. Mot tingsrätts beslut i en sådan twist får talan ej föras.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982.

¹ Lagen omtryckt 1975: 1289.

3 Förslag till

Lag om ändring i sjömanslagen (1973: 282)

Härigenom föreskrivs att 19, 20, 26 och 62 §§ sjömanslagen (1973: 282) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §

Sjömans anställningsavtal upphör ej genom att han skiljes från befattning på fartyg.

Innan befälhavaren enligt 17 eller 18 § skiljer sjömannen från hans befattning *ombord*, skall han underrätta redaren och förvissa sig om att det efter omständigheterna är sörjt för sjömannens uppehälle i land. Befinner sig fartyget utom riket, skall även närmaste svenska utlandsmyndighet underrättas.

Innan befälhavaren enligt 17 eller 18 § skiljer sjömannen från hans befattning skall han, *om fartygsnämnd ej skall finnas på fartyget, först ha samrått med övriga befattningshavare ombord. Anteckning om samrådet skall göras i skeppsdagboken. Befälhavaren skall också underrätta redaren och förvissa sig om att det efter omständigheterna är sörjt för sjömannens uppehälle i land. Befinner sig fartyget utom riket, skall även närmaste svenska utlandsmyndighet underrättas.*

20 §

För samråd eller undersökning i fråga som avses i 22–24 § skall finnas en fartygsnämnd på fartyg, som har en besättning om minst *åtta anställda*. Befälhavaren föranstaltar om att nämnden *tillsättes*.

För samråd eller undersökning i fråga som avses i 22–24 § skall finnas en fartygsnämnd på fartyg, som har en besättning om minst *sex personer*. Befälhavaren föranstaltar om att nämnden *tillsätts*.

Fartygsnämnden består av befälhavaren som ordförande och ytterligare tre ledamöter. Av sistnämnda ledamöter skall en tillhöra befälet och två den övriga personalen ombord. Befälsledamoten skall om möjligt vara antingen den främste av maskinbefälet eller styrmännen eller föreståndaren för intendenturavdelningen allteftersom saken rör sjöman, som tillhör maskin-, däck- eller intendenturavdelningen. Övriga ledamöter skall om möjligt vara av den övriga personalen utsedda förtroendemän.

26 §

Finner fartygsnämnden undersökning som avses i 24 § ge vid handen att sjömannen grovt misskött sig under anställningen ombord på fartyget, skall fartygsnämnden skyndsamt anmäla saken till sjömansnämnden.

Ger undersökningen anledning antaga att brott, som hör under all-

Om det efter en undersökning som avses i 24 § finns anledning att

Nuvarande lydelse

mänt åtal, har förövats ombord eller föreligger misstanke om sådant brott, skall fartygsnämnden skyndsamt anmäla vad som framkommit till vederbörande åklagare eller polismyndighet i Sverige. Är fartygets närmaste bestämmelsehamn ej svensk, skall i stället närmaste svenska utlandsmyndighet underläggas om den gjorda utredningen. Anmälan och underrättelse kan underlåtas, om nämnden finner brottet vara att bedöma som ringa.

Befälhavaren svarar för att anmälan eller underrättelse *enligt första eller andra stycket* sker. Det åligger vidare befälhavaren att tillställa vederbörande myndighet den utredning som gjorts inom fartygsnämnden.

Föreslagen lydelse

anta att brott, som hör under allmänt åtal, har förövats ombord eller föreligger misstanke om sådant brott, skall fartygsnämnden skyndsamt anmäla vad som framkommit till vederbörande åklagare eller polismyndighet i Sverige. Är fartygets närmaste bestämmelsehamn ej svensk, skall i stället närmaste svenska utlandsmyndighet underläggas om den gjorda utredningen. Anmälan och underrättelse kan underlåtas, om nämnden finner brottet vara att bedöma som ringa.

Befälhavaren svarar för att anmälan eller underrättelse sker. Det åligger vidare befälhavaren att tillställa vederbörande myndighet den utredning som gjorts inom fartygsnämnden.

62 §

Till böter *dömes* den som bryter mot 15 § första eller andra stycket, 20 § första stycket, 21 § första stycket jämfört med 22–24 §, 26 § tredje stycket, 27 § tredje stycket eller 37 §.

Till böter *dömes* befälhavare som bryter mot 45 §.

Sker förseelse mot 15 § första eller andra stycket och visar arbetsgivaren att han gjort vad på honom skäligen ankommit för att förhindra förseelsen, är han fri från ansvar.

Till böter *döms* den som bryter mot 15 § första eller andra stycket, 20 § första stycket, 21 § första stycket jämfört med 22–24 §, 26 § *andra* stycket, 27 § tredje stycket eller 37 §.

Till böter *döms* befälhavare som bryter mot 45 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982.

Utskottet

På grundval av mönstringsutredningens principbetänkande (Ds K 1980: 13) Enklare och bättre registrering av sjömän föreslog regeringen i proposition 1981/82: 74 en genomgripande ändring av nuvarande ordning på detta område.

Förslaget godkändes av riksdagen den 10 februari 1982 (TU 1981/82: 10, rskr 1981/82: 134).

I den nämnda propositionen förutskickades att regeringen efter remissbehandling av mönstringsutredningens slutbetänkande (Ds K 1981: 10) skulle återkomma till riksdagen med förslag om att upphäva bestämmelserna om påmönstringsförbud och om att avskaffa sjömansnämnden. Så har nu skett.

En sjöman som grovt missköter sig ombord kan enligt mönstringsförordningen meddelas påmönstringsförbud eller varning. Frågor härom handläggs av sjömansnämnden.

Av den proposition som nu är i fråga framgår att antalet ärenden hos sjömansnämnden har minskat från över 1000 i början av 1970-talet till endast 120 år 1980.

Föredraganden framhåller att den radikalt minskade ärendemängden visar att det f.n. inte finns något behov av påmönstringsförbud eller varning. Förhållandena inom sjöfartsnäringsen har förändrats så att man knappast heller för framtiden behöver befara att de tidigare problemen med misskötsamhet på fartygen skall återkomma. I motsats till vad som gällde tidigare — då sjömännen bara var anställda för en resa i taget — är numera nästan alla sjömän i den svenska handelsflottan fast anställda i resp. rederi. Den arbetsrättsliga lagstiftningen har vidare på senare år reformerats i grunden. Härigenom har förhållandena mellan arbetsgivare och arbetstagare givits en ändrad inriktning. Likaså har tillkomsten av sjömanslagen med möjligheten att skilja en sjöman från hans befattning ombord utan att samtidigt säga upp honom från anställningen gjort det lättare att på ett bättre sätt behandla fall av misskötsamhet ombord. Tyngdpunkten har lagts på förhandlingar mellan rederiet och de anställdas företrädare.

Föredraganden framhåller sammanfattningsvis att instituten påmönstringsförbud och varning framstår som föråldrade. Dessa bör därför avskaffas. Som en följd härav kan sjömansnämnden avvecklas. Förslagen innebär ändringar i bl. a. mönstringsförordningen, sjölagen och sjömanslagen.

I propositionen erinras vidare om bestämmelser i sjömanslagen om fartygsnämnd. Sådan skall finnas på fartyg som har en besättning om minst åtta anställda. Nämnden skall sammankallas om fråga uppkommer om att skilja en sjöman från hans befattning eller vid ordningsföreseelser ombord. Sjöfartsverkets anvisningar för fartygsnämnderna bör enligt föredraganden ses över. Bestämmelserna i sjömanslagen bör också ändras bl. a. så att

fartygsnämnd skall finnas på fartyg med en besättning av minst sex personer.

Lagförslagen har inte givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande. Utskottet tillstyrker följaktligen dessa och hemställer

1. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i förordningen (1961: 87) om registrering och mönstring av sjömän (mönstringsförordningen).
2. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1),
3. att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i sjömanslagen (1973: 282).

På resa Linköping—Stockholm den 4 maj 1982

På trafikutskottets vägnar

BERTIL ZACHRISSON

Närvarande: Bertil Zachrisson (s), Rolf Clarkson (m), Bertil Jonasson (c), Essen Lindahl (s), Rolf Sellgren (fp), Nils Hjorth (s), Rune Torwald (c), Filip Fridolfsson (m), Olle Östrand (s), Anna Wohlin-Andersson (c), Per Stenmarck (m), Rune Johansson (s), Margit Sandéhn (s), Erik Börjesson (fp) och Sten-Ove Sundström (s).

